

KORNDYR KING I NORDLAND?

Vitenskapelig assistent Edvard Valberg

Nordland har fra gammelt av vært et grenseområde for dyrking av korn, og omfanget av korn dyrkinga har variert en god del ned gjennom tidene. Ser en på utviklinga etter krigen, kan det konstateres en betydelig nedgang i kornarealet de første etterkrigsårene.

Fra først i 50-åren og fram til 1964 har det vært en viss økning i kornarealet for kommunene Alstahaug og Brønnøy mens fylket for øvrig har hatt en jevn tilbakegang gjennom hele etterkrigsperioden.

De siste tre år har gitt svært dårlige resultater for korn dyrkerne i fylket og det ser ut til at nedgangen i kornarealet nå for alvor begynner å gjøre seg gjeldende også i Alstahaug og Brønnøy som i 1959 hadde hele 59 % av fylkets kornareal.

Årsaken til denne raske nedbygging av kornproduksjonen i Nordland er ike dene gang en forverring av den klimatiske situasjon spesielt, men en kombinasjon av forskjellige omstendigheter. Hovedårsaken er at korn dyrkinga i stadig større utstrekning er blitt mekanisert, og i dag betraktes skurtreskeren som en avgjørende faktor for å kunne drive en lønnsom fullmekanisert kornproduksjon. Mekanisert korn dyrking forutsetter at en har noenlunde flate og sammenhengende arealer av en viss størrelse og bonitet. Disse kravene var i de første etterkrigsårene en hovedårsak til at den ene etter den andre av de tradisjonelle kornbygder i Nordland falt ut av bildet.

I Alstahaug og Brønnøy låg bruksstrukturen bedre til rette for mekanisert korn dyrking og en fikk da også her en merkbar økning av kornarealet. Noen få skurtreskere er også kjøpt inn til kystbygdene på Helgeland, men ennå høstes storparten av kornet med selvbinder.

Når korn skal skurtreskes må det ettermodnes på rot, og denne ettermodninga er helt avhengig av været seinhøstes. Septemberværet på nordlandskysten er nedbørsrikt og surt og det vil derfor være helt normalt at det oppstår vansker med skurtreskinga over alt i Nordland fylke. En fire-årig undersøkelse med de vanlige byggsortene viste at det i gjennomsnitt tar 21 dager fra kornet er bindermodent til det er skurtreskermodent ved Statens forsøksgard Vågones i Bodin og dette er i middel 5 dager lenger tid enn det som trengs for å oppnå samme modenhetsgrad ved Statens forsøksgard Voll i Trøndelag.

Det er naturligvis mulig å korte inn på ettermodninga, men da må en til gjengjeld ha muligheter for umiddelbar etterbehandling (tørking) av kornet. Og en må da være forberedt på større tresketap, nedsatt treskekapasitet, dårligere rensing og lavere hl-vekt, jo høyere vanninnholdet er ved treskinga. Dessuten blir etterbehandlinga mer kostbar og arbeidskrevende.

Det er uten videre klart at vi ligger relativt dårlig an når det gjelder å drive mekanisert kornproduksjon, og det er derfor et spørsmål om ikke skurtreskeren med sine særskilte krav til klima

og bruksstruktur har ført til at Nordland om kort tid blir liggende helt utenfor korn dyrkingsområdet dersom utviklinga fortsatt skal følge de samme linjer som nå.

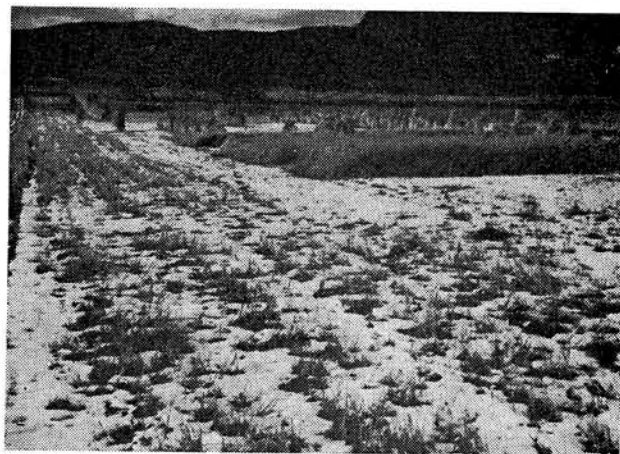
Vi har konstatert at værforholdene i ettermodningstida er avgjørende for resultatet av korn dyrkinga, og da en videre veit at værlaget blir mer og mer ugunstig for tørking jo lenger det lir på hausten, er fordelene ved å nytte en tidlig sort ikke til å diskutere.

I trøndelagsbygdene er det nå atskillig interesse for dyrking av den tidlige byggsorten Nordlys, i bygder med relativt gode bergingsforhold, mens en i Nordland fortsatt nytter mest av sortene Varde og Jarle. Dette rimer svært dårlig.

Forsøkene i Nordland viser at disse sortene er henholdsvis 3 og 9 døgn seinere enn Nordlys som alene av den grunn bør foretrekkes der en fortsatt vil nytte skurtresker. Men heller ikke Nordlys er noen ideell sort. Både Varde og Nordlys som ellers må sies å være tilfredsstillende foltrike og stråstive har en annen ulempe som kommer fram ved skurtresking. Strået knekker lett under akset ved overmodning, og får en da sterk vind, kan dette lett føre til betydelige avlingstap. Slik siluasjonen er, krever den fullmekaniserte korn dyrking en tidlig og foltrik sort som har et sterkt og elastisk strå. Videre må den ha evne til å kunne tåle ugunstig vær under modning og ettermodning uten alt for store tap i mengde og kvalitet.

En slik sort finnes ike, men muligheter til å forbedre sortsmaterialet i ønsket retning foreligger, dersom det skulle ansees ønskelig å satse noe på foredling i denne sektor, men dette er lite trolig fordi en utvikling og tilpassing av sortsmaterialet til den nye dyrkingsteknikk ventelig vil ta lenger tid enn vi i dagens situasjon er villige til å avfinne oss med.

Derfor synes det rimelig å holde en rask ned-

Fra kornfeltene på Statens forsøksgard, Vågones 27/9 1966.

Foto: K. Retvedt.

bygging av korndyrkinga for den mest sannsynlige utvikling i Nordland. Hvorvidt dette er ønskelig eller ikke kan neppe ha særlig stor landbrukspolitisk betydning på bakgrunn av fylkets beskjedne andel av landets kornproduksjon.

Men for den enkelte korndyrker er det aktuelt å vurdere korndyrkinga på nytt, jamført med andre aktuelle driftsalternativ. Det er uten videre klart at motiveringa for fortsatt korndyrking må bygge på økonomiske vurderinger, men i denne forbindelse bør en også være klar over at en eventuell nedlegging av kornproduksjonen vil medføre endringer i et tidligere avbalansert biologisk system i gårdens produksjonsrekke, og at disse endringer også kan ha større eller mindre negativ økonomisk betydning på lengre sikt.

Det er vel ofte slik i dag at vi for å oppnå raske økonomiske fordeler fristes til å legge opp en drift som i øyeblikket kan innebære visse fordeler men som neppe kan forsvares på lengre sikt. Det er vanskeligheter av denne art vi støter på når vi skal vurdere mulighetene for framtidig korndyrking i bygdene på Helgeland.

I vår situasjon ligger forholdene relativt vel til rette for grasdyrking, og det må derfor være riktig å satse stort på denne sektor innen plante- dyrkinga.

Men, produksjonsmulighetene på jorda og i plantene har også visse biologiske forutsetninger som vi ikke helt kan se bort fra.

Fra gammelt av, — så vel som i dag har den største svakheten ved den nord-norske engdyrking bestått i at vi ikke har hatt tilstrekkelig store åkerarealer, slik at vi kunne få til et visst omløp og et naturlig planteskifte. Resultatet må nødvendigvis bli mye gammel og ugrasfull eng med sterkt begrenset produksjonsevne.

Derfor er det overmåte viktig for vår engproduksjon at åkerarealet kan holdes oppe og aller helst økes noe. Det kan være av mindre betydning om det dyrkes korn eller grønnfôr i åkerårene bare ikke resultatet av en reduksjon i kornarealet fører til en nedgang i det samla åkerareal.

Bruksstørrelse, maskinpark og arbeidshjelp kan være avgjørende faktorer for disponeringen av åkerarealene. Ved å nytte korn, poteter eller rotvekster vil en ha mulighet for å forlenge arbeids- sesongen betydelig sammenlignet med å nytte grønnfôrvekster i hele åkeren. Er målsetningen å ta store avlinger pr. arealenhet og arbeidskapasiteten tillater det, kan rotvekster og poteter være å foretrekke framfor korn.

Men ofte kan arbeidssituasjonen og arealtilgang være slik at korndyrking må foretrekkes. Det kan være viktig å utnytte den maskinparken en har for korndyrking før en går til kostbar omlegging av drifta. Og dersom en fortsatt vil holde på en viss korndyrking i Nordland særlig med tanke på å holde oppe et visst omløp, hvor en tar gjenleggs- året i korn, er det grunn til å betrakte selvbinde- skurd som det beste alternativ selv om mekani- seringsgraden er noe lavere. Dersom flere naboer kunne få til et samarbeid om å utnytte halmen i fôringa ville dette stille korndyrkinga i et noe gunstigere lys, økonomisk.

Ut fra disse spredte betraktninger vil det fram-

gå at spørsmålet om fortsatt korndyrking i byg- dene på Helgeland er så mangesidig at en koke- bokoppskrift, gyldig for alle forhold neppe er riktig.

Gårdbrukeren bør derfor nøye vurdere situasjo- nen på sin egen gard før han fatter sin beslutning, og jeg tror han vil stå seg på å ta langsiktige for- hold med i betraktning når det er spørsmål om å legge ned en gren av drifta på garden.

.....